

Csiki Tamás

„Afganisztán 2010-ben: Az afgán nép véleménye”

2010. november 9-én a The Asia Foundation nyilvánosságra hozta immár szokásossá vált felmérésének eredményeit, amely a legszélesebb körű éves közvélemény-kutatás az afganisztáni lakosság helyzetének megítéléséről. A korábban 2004-ben, 2006-ban, 2007-ben, 2008-ben és 2009-ben is elkészített felmérés ezúttal 2010. június 18. és 2010. július 5. között 6467 afganisztáni lakossal lefolytatott személyes interjú eredményeit tartalmazza. A megkérdezettek az ország véletlenszerűen kiválasztott 18 éves vagy annál idősebb lakosai, férfiak, nők, etnikai csoportok tagjai, különböző társadalmi, szociális háttérrel rendelkező városi és vidéki lakosok voltak vegyesen. Az ország mind a 34 tartományában elvégzett felmérésben a biztonság, fejlesztés, gazdaság, kormányzás, korrupció kérdéseit, a nők helyzetét, és több más, kiemelkedő fontosságú problémát vizsgáltak annak érdekében, hogy képet kapjunk a lakosság véleményéről azt illetően, hogy milyen irányban halad Afganisztán.

Afganisztán általános helyzete

2010-ben a megkérdezett afgánok 47%-a nyilatkozott úgy, hogy az ország jó irányban halad, ami javuló arány az elmúlt évekhez képest (2008-ban 38, 2009-ben 42%). Az optimizmus okaként legtöbb esetben még mindig a biztonsági helyzet javulása (38%) szerepel azok körében, akik pozitívan értékelik a fejleményeket, azonban arányuk csökkent 2009-hez képest (44%). Emellett 2010-ben az optimista válaszadók 35%-a az újjáépítést, 15%-a az oktatásnak a nők számára való elérhetővé tételét nevezte meg a pozitív fejlemények okaként.

A pesszimizmusra továbbra is a biztonság hiánya ad okot: a válaszadók 44%-a érezte úgy, hogy Afganisztán rossz irányba halad, ami csekély növekedés a 2009-es 42%-hoz képest. A pesszimizták körében 27% a korrupciót (2009-ben 17%),

18% a rossz kormányzást, 16% pedig a munkanélküliséget nevezte meg a helyzet romlásának okaként.

Afganisztán legjelentősebb problémájaként a biztonság hiányát jelölte meg a válaszadók több mint harmada (37%), és még rosszabbnak ítélik a helyzetet Délkelet-Afganisztánban (51%), Nyugat-Afganisztánban (43%) és Délnyugat-Afganisztánban (42%). A második legjelentősebb probléma továbbra is a munkanélküliség (a válaszadók 28%-a szerint), míg a korrupció a harmadik (27%) – e téren jelentős, 10 százalékos az emelkedés az előző évhez képest –, valamint a rossz gazdasági helyzetet (11%), az oktatás hiányát (11%) és a szegénységet (10%) jelölték meg.

A biztonság hiánya 2010-ben a közvélemény-kutatás végrehajtását is hátrányosan érintette: a központi Hazarajat régió kivételével korlátozott volt a kérdezők mozgása. Mivel így a felmérés végrehajtói



nehezebben jutottak el a kevésbé biztonságos térségekbe, a biztonsági helyzetre vonatkozó adatokat is megfelelő óvatossággal kell kezelni.

Személyes biztonság

A személyes biztonság és a közéletben való részvétel növekvő mértékben generált veszélyeztetettség-érzést, ám ennek oka térségenként változó. Míg a déli és nyugati régiókban a rossz helyi közbiztonság tűnik a fő gátló tényezőnek, addig északkeleten és délkeleten a bűnözés és nyílt erőszak. A válaszadók több mint fele (54%) nyilatkozott úgy, hogy helyi közösségeikben féltik biztonságukat, és ennél is magasabb az arányuk a nyugati (66%), az északkeleti (64%) és a délkeleti (61%) országrészekben. Emellett jelentősen növekedett az erőszakos bűnesetek száma is: a válaszadók 17%-a számolt be arról, hogy ők vagy valaki a családjukból valamely erőszakos bűncselekmény áldozata volt. A leggyakoribb ilyen bűncselekmények a fizikai támadások (35%), a fenyegetés és zsarolás (12%), és a különböző lopási esetek (10-12%). Közel minden tizedik áldozat (9%) a támadás elkövetőjeként valamilyen milícia vagy fegyveres lázadó csoport tagjait azonosította, míg 6%-uk külföldi erőket. A harcokhoz kötődő erőszakos cselekményeket elsősorban az ország középső területeiről (Hazarajat – 21%, Kabul – 15%) jelentettek, de azok gyakoriak az északkeleti (12%), az északnyugati (9%), a délnyugati (9%), a nyugati (9%) és a keleti (8%) országrészekben is. A külföldi erőkhöz köthető erőszakos cselekmények általában a keleti (19%) és a délnyugati (11%) országrészben fordulnak elő.

A bűncselekményeket legtöbbször az Afgán Nemzeti Rendőrségnek jelentik be,

különösképpen olyan városi területeken, ahol annak jelenléte nyilvánvaló. Emellett a társadalmi és kormányzati szervezetek széles köréhez érkeznek bejelentések, beleértve a kerületi előljárókat, az Afgán Nemzeti Haderőt, a sűrűségeket, a törzsi időségek tanácsát, és a mullahokat. Az Afgán Nemzeti Rendőrség és Haderő továbbra is a legszélesebb körben elismert szervezetek, ugyanakkor a megítélésük igencsak kétős: miközben a lakosság úgy érzi, hogy a szervezetek hatékonyan végzik munkájukat, erős fenntartással kezelik hozzáértésüket, kiképztségüket és önállóságukat – így sokszor a külföldi erők támogatását is szükségesnek ítélik.

Közéleti tevékenység vállalása még mindig növekvő kockázatot jelent. Úgy tűnik, hogy a közösségi konfliktusok kezelésében való részvétel az egyetlen viszonylagos tevékenység. Bár a válaszadók 51% úgy nyilatkozott, hogy nem érez félelmet, amikor a közösség tagjaként valamely probléma megoldásában részt kell vállalnia, a választásokon való részvételt már 60%-uk veszélyesnek értékelte, ami 9%-os növekedés 2009-hez képest. Ez még inkább igaz a délnyugati (83%), a délkeleti (78%), a keleti (64%), a nyugati (64%) és

A **The Asia Foundation** non-profit nem kormányzati szervezet, amelynek célja, hogy hozzájáruljon a békés, igazságos, nyílt és prosperáló ázsiai és csendes-óceáni térség megteremtéséhez. San Franciscó-i központtal és 18 ázsiai irodával olyan nemzeti és regionális ázsiai programoknak szentel figyelmet, amelyek javíthatják a kormányzást, erősíthetik a jog uralmát és a civil társadalmat, biztosíthatják a nők jogait és a velük szembeni egyenlő bánásmódot, valamint fejleszthetik a nemzetközi kapcsolatokat. Közel hatvan éves múltra visszatekintve az alapítvány ma már magán és állami partnerek széles körével együttműködve támogat szervezetfejlesztési, kutatási és csereprogramokat.

az északkeleti (62%) országrészen. Hasonlóan kedvezőtlen a helyzet egyéb közösségi tevékenységek és véleménynyilvánítási formák, például a választásokon jelöltként való részvétel, vagy valamely békes demonstráció esetén.

Ellenállók és társadalmi megbékélés

A fegyveres ellenálló csoportokkal folytatott tárgyalásos és reintegrációt célzó kormánypolitikát 2010-ben jóval többen (83%) támogatták, mint 2009-ben (71%), ami azt sejteti, hogy a lakosság többsége a konfliktus politikai megoldását támogatná a tisztán katonáival szemben. A meg egyezésre való törekvés támogatottsága a keleti (89%), a délkeleti (85%) és az északnyugati (85%) országrészen a legnagyobb (ezekben egyúttal az ellenzéki csoportok iránti rokonszenv szintje is a legmagasabb), míg a legalacsonyabb a központi Hazarajat régióban (78%). A fegyveres ellenzéki csoportok iránti szimpátia a 2009-es 56%-ról 40 százalékra csökkent 2010-ben. Ugyanakkor délnyugaton (52%), délkeleten (50%) és nyugaton (50%) a válaszadóknak legalább a fele úgy nyilatkozott, hogy érez valamiféle rokonszenvet a fegyveresek iránt. A válaszadók 81%-a egyetért azzal, hogy a kormány segítséget nyújt, munkalehetőséget és lakhatást biztosít azoknak, akik hajlandók letenni a fegyvert, és újra a társadalom részévé válnak (2009-ben ezt 71% támogatta). A férfiak e tekintetben nagyobb arányban (88%) mutatnak támogatást, mint a nők (73%) – összességében a válaszadók közel háromnegyede (73%) véli úgy, hogy a kormány megbékélési törekvései hozzájárulnak az ország stabilitásának megteremtéséhez.

Gazdasági helyzet, infrastruktúra és fejlesztéspolitika

2010-ben az afgánok optimistábban látták gazdasági helyzetüket és lehetőségeiket, mint egy évvel korábban. Nagyobb arányban nyilatkoztak helyzetük javulásáról minden tekintetben, különösképpen saját háztartásuk jólétét (az előző évi 31%-hoz képest 2010-ben 42%), a termékek piaci elérhetőségét (19% helyett 27%), az élelmiszerek minőségét (23-ról 33%) és a munkavállalási lehetőségeket (11-ről 17%) illetően. A pozitív változásból azonban nem egyenlően részesült a lakosság: a korábban is jobb helyzetben lévők lehetőségei nagyobb mértékben javultak az elmúlt években, mint a legalacsonyabb bevételből élők. A munkanélküliség változatlanul alapvető probléma mind országos (28%), mind helyi szinten (26%), és a lakosság többsége továbbra is elégedetlen a kormány gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő intézkedéseivel.

További jelentős helyi problémát képviselnek az alapvető infrastruktúra hiányosságai, mint például az elektromos ellátás (28%), az utak (24%), az ivóvízellátás (22%) és az egészségügyi ellátás/kórházak hiánya (17%). A válaszadók számára az elektromos ellátás képezi a legnagyobb problémát a keleti, a nyugati és az északnyugati régiókban. Az útviszonyok a központi (Kabul), a délnyugati és az északkeleti régióban, az öntözővíz-ellátás Délkelet-Afganisztánban, az egészségügyi ellátás pedig Hazarajat régióban jelent meghatározó problémát. A helyi viszonyokat és szolgáltatásokat illetően az évek során nem javult jelentősen a helyzet, míg egyes kérdésekben – különösen az egészségügyi ellátás, a gyógyszerek elérhetősége terén – 2007 óta folyamatosan romlott a helyzet. A válaszadók országosan továbbra is a gyermekek oktatásával (68%), az ivóvízellátással (63%) és a helyi közössé-



geken belüli biztonsággal (63%) elégedettek leginkább. A válaszadók közel fele elégedett az öntözővíz-ellátással (49%) és az egészségügyi ellátással (46%), míg főként a munkalehetőségekkel (72%) és az elektromos ellátással (62%) elégedetlenek.

Ezzel szemben a lakosság általában pozitívan értékeli a fejlesztési és újjáépítési munkálatok eredményeit, ami a második legfontosabb ok az optimista jövőképről beszámolók körében. A válaszadók több mint fele (54%) ismer a környezetében zajló – oktatási vagy infrastrukturális – fejlesztési programot, 43% tud az ivóvízellátást javító, 39% az egészségügyi ellátást, és 28% az elektromos ellátást fejlesztő tevékenységről. A fejlesztési programok ismertsége az egyes régiókban erősen változó, ami a donorok tevékenységének területi kiegyensúlyozatlanságára is utal, különösképpen Kelet-Afganisztánban és a központi Hazarajat régióban, kisebb mértékben pedig északnyugaton.

A fejlesztési tevékenységhez kapcsolódó fontos körülmény, hogy 2010-ben jelentősen csökkent a nemzeti és nemzetközi nem kormányzati szervezetekkel (NGO) szemben érzett bizalom az előző évekhez képest. Ennek az lehet az oka, hogy a lakosok úgy látják: mind a helyszínen működő NGO-k, mind a mögöttük álló donorok is egyre több olyan döntést hoznak, amelyek saját érdekeiket szolgálják, s nem a helyi lakosságét. Ez összefügghet azzal is, hogy megváltozott az NGO-k működésének jogi háttere, aminek következtében tevékenységük kevésbé látható az afgán közvélemény számára.

A kormányzat megítélése

Az afgán kormánnyal való elégedettség folyamatosan emelkedett az elmúlt három évben, és 2010-ben az eddigi legmagasabb támogatottságot regisztrálták: a

2008-as 67%-ról 2009-ben 71%-ra, majd 2010-ben 73%-ra emelkedett. Az elmúlt év értékelése a legmagasabb támogatottságot mutatja 2007 óta szinte minden régióban, jellemzően pedig a keleti, az északnyugati és a központi térségben (Kabul) a legmagasabb, ahol egyúttal azok aránya is a legmagasabb, akik szerint az ország jó irányban halad. A kormány legtöbbször említett eredményei a válaszadók körében az alapvető közszolgáltatások fejlesztése – a közoktatási rendszer fejlesztése (27%), az újjáépítés (24%) –, valamint a béke és biztonság növelése (24%). A legtöbbször említett hiányosságok pedig a korrupt közigazgatás (37%), a biztonság hiánya (30%), a munkalehetőségek hiánya (17%), és a gyenge kormányzat (10%). Így az összefüggés a sikeres fejlesztések, a pozitív jövőkép és a kormány támogatottsága – egyúttal pedig a hiányosságok, a pesszimista jövőkép és a kormány negatív megítélése – között megalapozottnak látszik.

A helyi kormányzás tekintetében a tartományi tanácsokat értékeli a legpozitívabban (78%), amit a kerületi hatóságok (61%) és a városi önkormányzatok (53%) előnyös megítélése követ, hozzáátve, hogy míg a tartományi szintű vezetés megítélése 2010-ben valamelyest javult (a 2009-es 75%-ról tavaly 78%-ra), a kerületi és városi hatóságok esetében csökkent (69%-ról 61%-ra, illetve 58%-ról 53%-ra). A tartományi kormányzat megítélése északnyugaton és Kabul térségében a legkedvezőbb, míg a legkedvezőtlenebb az ország délkeleti és délnyugati régióiban. A kerületi hatóságok támogatottsága különösen északnyugaton, északkeleten, délnyugaton és Hazarajat régióban csökkent 2009-hez képest, míg a helyi hatóságok megítélése Hazarajat térségének kivételével mindenhol romlott.

Korrupció

A válaszadók többsége a korrupciót az élet minden területén és a közigazgatás minden szintjén jelentős problémaként értékeli: 55%-uk nyilatkozott úgy, hogy a korrupció jelentős probléma az életében, míg 56%-uk ugyanígy ítéli meg közvetlen környezetét illetően. 56% szerint jelentős probléma a helyi, míg 65% szerint a tartományi közigazgatás szintjén is – országos problémának pedig 76% látja. Mindez azt eredményezte, hogy a korrupció már nagyobb hangsúllyal szerepel a kormányzat hibái között, mint a biztonsági helyzet, ami azt sejteti, hogy a lakosság megítélése szerint a kormány lenne a korrupció megfékezéséhez szükséges pozícióban lévő szerv a megfelelő eszközökkel, azonban e téren kudarcot vallott. Ezt a gyakorlat is alátámasztja: azoknak a válaszadóknak mintegy a fele beszámolt arról, hogy korrupciót tapasztalt, akik kapcsolatba kerültek az alapvető ellátással és közszolgáltatásokkal (egészségügy, munkaügy, közigazgatási ügyintézés, vagy rendőrségi, jogi ügyek).

Népképviselőt és a választások megítélése

A népképviselői szervezetekbe fektetett bizalom továbbra is viszonylag nagy, ugyanis a válaszadók mintegy kétharmada nyilatkozott úgy, hogy bízik a különböző szervezetben: a közösségi sűrűkban és dzsirkákban (66%), a tartományi tanácsokban (62%), a közösségi fejlesztési tanácsokban (61%) és a parlamentben (59%). A válaszadók többsége úgy véli, hogy a döntéshozatal során a kormány valóban a lakosság érdekeit képviseli, és előtérbe helyezi saját érdekeivel szemben – ez azonban nem jel-

lemző olyan közintézmények esetében, mint a bíróságok és a parlament. Ennek ellenére a válaszadók 67%-a szerint a Parlament hasznos (ezen belül 28% szerint nagyon hasznos), 64%-uk pedig elégedett képviselőinek parlamenti tevékenységével. A képviselők támogatottsága különösképpen északnyugaton, keleten, északkeleten, nyugaton és Hazarajat régióban magas: e területeken az utóbbi kivételével a kormány döntéseinek befolyásolhatóságába vetett hit, valamint a kormány tevékenységével kapcsolatos elégedettség is a legerősebb. Mindez arra enged következtetni, hogy a politikai képviselők, illetve a kormány tevékenységének megítélése szorosan összekapcsolódik. Ezzel épp ellenkezőleg, a délnyugati és a délkeleti régióban mind a képviselők iránti bizalom, mind a kormány tevékenységével kapcsolatos elégedettség igen alacsony.

Az elmúlt évben kis mértékben változott a véleménynyilvánítás szabadsága. Országos szinten a válaszadók 25%-a érzi biztonságosabbnak, hogy nyilvánosan hangot adjon véleményének, mint egy évvel korábban; ugyanakkor 17% kevésbé érzi biztonságosnak – különösképpen a nyugati (27%), a délkeleti (21%) és központi (20%) térségekben. A felmérés adatai szerint a pastuk nagyobb arányban számoltak be kedvezőtlen tapasztalatokról, mint más etnikai csoport. A véleményformálás korlátozása elsősorban a délnyugati és a délkeleti régiókban, valamint Kabul térségében tapasztalható. A véleménynyilvánítás szabadságának legfőbb korlátja a személyes biztonság veszélyeztetettsége (25%), a tálib jelenlét (24%) és a kormány politikai véleménynyilvánítást korlátozó intézkedései (11%).

A válaszadók 81%-a egyetért azzal, hogy minden társadalmi csoport számára biztosítani kell a részvételt és népképviselőt,



ami megegyezik az előző évi aránnyal, de nem fordítja vissza a 2007 óta megnyilvánuló negatív trendet. (2006-ban és 2007-ban még 90, 2007-ben 84, 2008-ban 80, 2009-ben 81% vélekedett így.) Ugyanakkor a békés ellenzéki képviselőket elfogadók aránya újra jelentősen – 83%-ra – emelkedett az elmúlt időszak csökkenése után. (2006-ban 84, 2007-ben 81, 2008-ban 78, míg 2009-ben 77% volt.) 2010-ben a válaszadók többsége egyetértett azzal, hogy a választóknak úgy kellene szavazniuk, ahogy közösségük szavaz, nem pedig egyéni preferenciájuk alapján.

A választások megítélése 2010-ben pozitív maradt. A válaszadók közel 74%-a szerint a választások javítottak az ország helyzetén. Ugyanakkor az elmúlt évben a választásokhoz kapcsolódó több szervezet iránt is jelentősen meggyengült a bizalom: a Független Választási Bizottság támogatottsága 2009-hez képest 67-ről 54%-ra, a politikai pártoké 47-ről 43%-ra csökkent. Ebben szerepet játszhatott a választási bizottság 2009-es vitatott tevékenysége, benne a nagyarányú és széles körű választási csalások elsimításának vádjával.

A 2009-es elnökválasztást a válaszadók 54%-a tartotta szabadnak és jogszerűnek, ami alacsonyabb azokénál, akik 2009-ben a választást megelőzően azt várták, hogy az szabad és jogszerű lesz (64%). A legmagasabb arányban a délkeleti (47%), a délnyugati (44%), a központi Hazarajat (29%), az északnyugati (27%) és a keleti (27%) régiókban érezték úgy, hogy a választás nem volt szabad és jogszerű. Ennek okát például a szavazatszámolás során elkövetett csalásokban (40%) és szavazatok vásárlásában (33%) vélték felfedezni, de számos esetben kellett a szavazók megfélemlítésével és befolyásolásával számolni.

A felmérést a 2010 szeptemberére kitűzött választást megelőzően, júniusban végezték el. Három hónappal a választások előtt a válaszadók 78%-a tudott a közeledő választásról; ez alacsonyabb szintű tudatosságot jelzett, mint a 2009-es választásokat megelőző hasonló időszakban (85%), és jelentősen alacsonyabb, mint a 2004-es legelső választás alkalmával (91%). 74% nyilatkozott úgy, hogy várhatóan elmegy szavazni, ezen belül 39% igen valószínűnek tekintette részvételét, ami hasonló arány, mint a 2009-es tartományi és elnökválasztás alkalmával. Azonban a felmérés által jelzett részvételi szándék magasabbnak bizonyult, mint az aktuális szavazók aránya, amit országos szinten 40%-ra becsültek 2010-ben. A válaszok elemzése arra is rámutatott, hogy 2010-ben leginkább azok körében volt várható a választáson való biztos részvétel, akik a 2009-es választást szabadnak és jogszerűnek tekintették, ami azt mutatja, hogy a választási folyamat jellemzői döntően meghatározzák az emberek választási hajlandóságát.

A nők helyzete

A korábbi évekhez hasonlóan a nők számára az oktatás hiánya és az írástudatlanság (31%) bizonyult a legnagyobb problémának. Ezt követi a munkalehetőségek hiánya, ami különösen jellemző az északnyugati és az északkeleti régióra, majd őket követve Hazarajat és Kabul térségére, valamint Nyugat-Afganisztánra. Ezek egyben azok a térségek, ahol a munkanélküliség egyébként is kiemelkedő probléma.

A válaszadók körében a nemek egyenlő társadalmi szerepvállalásának támogatottsága továbbra is magas, beleértve a nők oktatáshoz való jogának a támogatását

(87%). A nők házon kívüli munkavállalásának elfogadottsága azonban folyamatosan csökken: a 2006-os 71%-ról tavaly 64%-ra, ami az eddig mért legalacsonyabb arány. A nők házon kívüli munkavállalását legnagyobb arányban maguk a nők, valamint a fiatalabb korcsoportba és alacsony jövedelmű családokba tartozók támogatják, ahol nagyobb jelentőségű lehet a nők keresete.

Média

Az afgán háztartások legelterjedtebb médiuma továbbra is a rádió: a válaszadók 82%-ának van a családjában működő rádiókészülék – e tekintetben kevés az elté-

rés a vidéki és a városi lakosság között. Az egyéb kommunikációs eszközök (televízió, mobiltelefon, a számítógép) sokkal inkább a városokban érhetőek el. A válaszadók valamivel kevesebb mint fele használja a rádiót hírek és információ szerzésére (46%), míg valamivel több mint negyedük a televíziót jelölte meg elsődleges forrásként (28%). Minden ötödik válaszadó (19%) a környezetében élő családtagoktól és barátoktól függ információszerzés tekintetében. Továbbra is az alacsony jövedelmű háztartások azok, amelyeknél a legkisebb arányban található rádió (68%) és televízió (69%). 2010-ben növekedett a mobiltelefont használók száma az előző évekhez képest (59%). ■